

Kako je Praznik Truba (Jom Terua) postao Roš Hašana

Biblija nam zapoveda da prvog dana sedmog meseca (meseca Tišrija), držimo sveti dan Praznik Truba ili Jom Terua, što doslovno znači „Dan klicanja“ (3. Mojsijeva 23:23-25; 4. Mojsijeva 29:1-6).

Praznik Truba je dan odmora na koji je zabranjen svaki rad.

Jedna stvar po kojoj je Praznik Truba jedinstven jeste to što Biblija ne navodi svrhu tog svetog dana. Biblija daje bar po jedan razlog za ostale svete dane, a za neke navodi i po dva razloga.

Praznik beskvasnih hlebova služi kao sećanje na izlazak iz Egipta, ali i kao proslava početka žetve ječma (2. Mojsijeva 23:15; 3. Mojsijeva 23:4-14).

Praznik Sedmica ili Šavuot je proslava žetve pšenice (2. Mojsijeva 23:16; 34:22). Jom HaKipurim je nacionalni dan pokajanja koji je naširoko opisan u 2. Mojsijevoj 16. Na kraju, praznik Senica (Koliba) ili Sukot služi kao spomen na lutanje Izraelaca pustinjom te takođe kao proslava žetve poljoprivrednih proizvoda (Izlazak 23:16).

Za razliku od svih tih praznika koje spominje Biblija, Praznik Truba nema jasnu svrhu zbog koje ga treba proslavljati uzdržavanjem od rada tog dana. Ipak, naziv Praznik Truba upućuje na njegovu svrhu. *Terua* doslovno znači proizvoditi veliku buku. Ta reč može opisivati buku koju proizvodi truba, ali takođe predstavlja i buku koju stvara velika masa ljudi koji viču u glas (4. Mojsijeva 10:5-6).

Primjerice:

„Kad oni zatrube u ovunjske rogove i vi čujete zvuk roga, neka se celi narod oglasi snažnim pokličem. Tada će se gradske zidine do temelja srušiti, a narod neka uđe u grad i neka svako ide pravo napred sa mesta na kom se zatekne.“ (Isus Navin 6:5)

U ovom stihu reč 'vikati' (klicati) pojavljuje se dva puta, jednom kao glagolski oblik reči *terua*, a drugi puta kao imenica. Iako ovaj stih spominje zvukove šofara (ovunjskog roga), korišćenje reči *terua* nije povezano sa šofarom. Zapravo, u ovom stihu, *terua* se odnosi na *klicanje* Izraelaca koje je usledilo nakon pada zidina Jerihona.

Iako nam Tora ne kaže jasno svrhu Praznika Truba, njegovo ime upućuje na to da je namera tog praznika da bude dan javne molitve. Glagolski oblik reči *terua* često se odnosi na buku koju vernici podižu jednoglasno moleći pred Svemogućim. Na primer:

- „Plješćite rukama, svi narodi, *kličite* Bogu pevajući!“ (Psalam 47:1)
- „*Kličite* Bogu, svi ljudi na zemlji!“ (Psalam 66:1)
- „Pevajte Bogu, našoj snazi, *kličite* Bogu Jakovljevom!“ (Psalam 81:2)
- „*Kliči* Bogu, zemljo sva!“ (Psalam 100:1)

U 3. Mojsijevoj 23:24, Praznik Truba se spominje i pod nazivom Zihron Terua. Riječ *zihron* ponekad se prevodi kao 'spomen', ali ta hebrejska riječ znači još i 'spomenuti', i često je vezana uz spominjanje Božjeg imena. Na primer, 2. Mojsijeva 3:15, Isaija 12:4, Isaija 26:13, Psalam 45:17. Dan Zihron Terua, dan „spominjućeg klicanja“, može se odnositi na dan u koji se narod sakuplja na javnu molitvu kako bi jednoglasno klicao Božjem imenu.

Danas samo nekolicina ljudi zna biblijsko ime Praznika Truba jer je on postao naširoko poznat kao „Roš Hašana“, što doslovno znači 'glava godine', odnosno 'nova godina'. Transformacija dana Praznik Truba (Dana klicanja) u dan Roš Hašane (Nove godine) rezultat je paganskog vavilonskog uticaja na jevrejski narod. Prvi korak ka toj transformaciji bilo je prihvatanje vavilonskih naziva za mesece. U Bibliji, meseci se spominju kao Prvi mjesec, Drugi mjesec, Treći mjesec itd. (3. Mojsijeva 23; 4. Mojsijeva 28). Tokom svog boravka u Vavilonu, naši preci počeli su koristiti paganske vavilonske nazive za mesece, što potvrđuje i Talmud:

„Imena za mesece došla su s njima iz Vavilona.“ (Jeruzalemski Talmud, Roš Hašana 1:2 56d)

Pagansko poreklo vavilonskih imena za mesece sažeto je u imenu četvrtog meseca koji je poznat kao mjesec Tamuz. U vavilonskoj religiji, Tamuz je bio bog žitarica zbog čije je godišnje smrti i vaskrsenja plodnost dolazila na svet. U knjizi proroka Jezekilja, on opisuje putovanje prema Jerusalemu tokom kojeg je video da jevrejske žene sede u Hramu i „nariču za Tamuzom“ (Jezekilj 8:14).

Razlog zbog kog su oplakivale Tamuza je, prema vavilonskoj mitologiji, taj što je Tamuz bio ubijen, ali još nije uskrsnuo. U drevnom Vavilonu, vreme za oplakivanje Tamuza bilo je rano leto kada celim Bliskim Istokom prestaju kiše, a zelena vegetacija izložena je suncu koje je nemilosrdno prži. Do današnjeg dana, Četvrti mesec u rabinskom kalendaru poznat je kao mesec Tamuz i još je uvek običaj da je to mjesec tugovanja i oplakivanja.

Neka od imena vavilonskih meseci pronašla su svoj put do kasnijih knjiga Biblije, ali uvek se pojavljuju uz nazive koje daje Mojsijevo petoknjžje (Tora). Na primer, Jestira 3:7 kaže: „*Prvog meseca, koji je mjesec Nisan, dvanaeste godine vladavine kralja Ahašveroša.*“ Ovaj stih započinje nazivom za mesec koji daje Tora („Prvi mesec“), a zatim prevodi ime meseca u njegov paganski ekvivalent („koji je mesec Nisan“).

U vreme Jestire, svi Jevreji živeli su unutar granica Persijskog Carstva, a Persijanci su prisvojili vavilonski kalendar za građansku upotrebu. Jevreji su najpre koristili te vavilonske nazive za mesece zajedno sa nazivima koje daje Biblija, ali tokom vremena, imena iz Tore prestala su se upotrebljavati.

Kako je jevrejski narod prihvatio vavilonske nazive za mesece, postao je sve više podložan i drugim vavilonskim uticajima. To je slično kao što američki Jevreji danas Hanuku slave kao jevrejsku verziju Božića. Taj je uticaj započeo naizgled nevinim običajem davanja darova za Hanuku. Pre nego što su Jevreji došli u Ameriku, taj je običaj bio nepoznat i još je uvek redak u Izraelu gde se Hanuka ne mora takmičiti sa Božićem ne bi li privukla srca i umove jevrejske omladine. Jednom kad je Hanuka poprimila taj trivijalni aspekt Božića, postala je plodno tlo za značajnije uticaje.

Danas su mnogi američki Jevreji uspostavili običaj postavljanja „Hanuka grma“, jevrejske alternative božićnom drvetu. Ti Jevreji nisu hteli prihvatiti Božić pa su stoga 'judaizirali' božićno drvo i uklopili ga u Hanuku. Taj primer pokazuje koliko je jednostavno pasti pod uticaj prakse neke strane religije, naročito kada među njima postoji sličnost. Činjenica da Hanuka često pada u vreme Božića učinila je da američkim Jevrejima bude sasvim normalno uklopiti elemente Božića u njihovu proslavu Hanuke.

Kao što su američki Jevreji došli pod uticaj Božića, tako su i stari rabini došli pod uticaj paganske vavilonske religije. Iako se mnogo Jevreja vratilo u Judeju nakon što je vavilonsko ropstvo službeno završilo 516. godine pre nove ere, preci rabina ostali su u Vavilonu gde se postepeno razvio rabinski judaizam. Zaista, Vavilon je ostao srce rabinskog judaizma sve do pada Gaonata (talmudske akademije) u 11. veku. Vavilonski Talmud obiluje uticajima vavilonskog paganizma. Ustvari, paganska božanstva čak se pojavljuju u Talmudu kao „jevrejski“ anđeli i demoni.¹

Jedno od polja uticaja vavilonske religije bilo je i obeležavanje dana Praznika Truba kao proslave nove godine. Od davnih vremena, Vavilonci su imali lunarno-solarni kalendar koji je bio vrlo sličan biblijskom kalendaru. Rezultat toga bio je da je Praznik Truba često padao na isti dan kada su Vavilonci obeležavali „Akitu“ – festival nove godine. Vavilonski Akitu padao je na 1. dan meseca Tišrija koji se podudarao sa danom Praznik Truba prvog dana Sedmog meseca. Kada su Jevreji počeli Sedmi mesec nazivati mesecom Tišrijem, to je otvorilo put da Praznik Truba postane jevrejski „Akitu“.

U isto vreme, rabini nisu želeli prihvatiti Akitu u potpunosti, pa su ga 'judaizirali' menjajući mu ime iz Praznik Truba (Dan klicanja) u Roš Hašana (Nova godina). Činjenica da Biblija ne daje jasnu svrhu Praznika Truba, bez sumnje je olakšala rabinima da taj dan proglase jevrejskom novom godinom.

Potpuno je bizarno slaviti Praznik Truba kao Novu godinu. Ovaj biblijski praznik pada na prvi dan **Sedmog** meseca. Međutim, u kontekstu vavilonske kulture, to je bilo potpuno prirodno. Vavilonci su slavili Akitu (Novu godinu) dva puta godišnje – jednom na dan prvog Tišrija, a zatim ponovo, šest meseci kasnije, prvog Nisana. Prva proslava podudarala se sa Praznikom Truba, a druga sa početkom godine koji je prema Bibliji prvog dana Prvog meseca. Iako su rabini proglasili Praznik Truba danom Nove godine, oni su i dalje priznavali da je prvi dan Prvog meseca, kako kaže Tora, takođe Nova godina. To nisu mogli poreći s obzirom na stih iz 2. Mojsijeve 12:2 koji kaže:
„Ovaj mesec neka vam bude početak mesecima; neka vam bude prvi mesec u godini.“

Ovaj stih govori o proslavi Praznika Beskvasnih Hlebova koji pada u Prvom mesecu. U svetlu toga, rabini nisu mogli poreći da je prvi dan Prvog meseca biblijska Nova godina. No, u kulturnom kontekstu Vavilona, gde se Akitu (Nova godina) slavio dva puta godišnje, imalo je savršenog smisla da Praznik Truba bude proglašen drugom Novom godinom, čak iako se slavi u Sedmom mesecu.

Za razliku od vavilonskog paganizma, Biblija ni na jedan način ne govori o povezanosti Praznika Truba sa Novom godinom. Baš suprotno, Praznik Sukot (Senice), koji sledi dve sedmice nakon Praznika Truba, opisuje se u jednom stihu kao „praznik na kraju godine“ (2. Mojsijeva 23:16). To bi bilo kao da 15. januar u modernom kalendaru nazovemo „krajem godine“. Biblija ne bi tako opisivala Praznik Senica kada bi njegova namera bila da se Praznik Truba slavi kao Nova godina.

Neki moderni rabini tvrdili su da se Praznik Truba spominje kao Roš Hašana u Jezekilju 40:1, gde se opisuje prorokova vizija, „Na početku godine (Roš Hašana), desetog dana u mesecu“. Ali zapravo, Jezekilj 40:1 dokazuje da Roš Hašana ne znači „Nova godina“. Taj naziv zadržava svoj doslovni smisao „glave godine“ i odnosi se na Prvi mesec u kalendaru Biblije. Deseti dan Roš Hašane iz Jezekilja 40:1 odnosi se na deseti dan Prvog meseca.

Praznik Truba spominje se u sledećim biblijskim stihovima:

- „Gospod je još rekao Mojsiju: „Kaži Izraelovim sinovima: 'Sedmog meseca, prvog dana u mesecu, neka vam bude dan potpunog odmora (šabat), Dan spominjućeg klicanja (Praznik Truba), sveti zbor. Ne radite nikakav posao i prinesite žrtvu paljenicu Gospodu.“ (3. Mojsijeva 23:23-25)
- „A Sedmog meseca, prvog dana u mesecu neka vam bude sveti zbor; ne radite nikakvog posla, to neka vam bude Dan klicanja...“ (4. Mojsijeva 29:1-6)

Pitanje: Što je sa stihom iz 3. Mojsijeve 25:9?

Odgovor: Neki ljudi tvrdili su da se Praznik Truba treba smatrati Novom godinom jer je on na početku šabatne (jubilarne) godine. Međutim, Tora ne kaže da je Praznik Truba početak šabatne godine i sve upućuje na to da šabatna godina počinje prvog dana Prvog meseca. Tora kaže sljedeće:
„Desetog dana Sedmog meseca, neka se čuje zvuk šofara; na Dan očišćenja (Jom Kipur) neka se zvuk šofara čuje po celoj vašoj zemlji.“ (3. Mojsijeva 25:9)

Ovaj stih kaže da šofar treba proglasiti dolazak jubilarne godine, 50. godine šabatnog sistema. On ne kaže da jubilej započinje na Dan očišćenja, nego da se na taj Dan treba proglasiti njegov dolazak. Šofar se mora čuti u celoj zemlji na Jom Kipur 49. godine, šest meseci prije nego što jubilarna godina započne. Takvo tumačenje podržava i kontekst 3. Mojsijeve 25. Stih 8 kaže da brojimo 49 godina, stih 9 kaže da se šofar mora čuti u celoj zemlji, a stih 10 kaže da proglasimo 50. godinu kao jubilej. To nam pokazuje da se šofar koji proglašava jubilej u stihu 9, čuje u zemlji pre no što jubilej zapravo započne u stihu 10.

Pitanje: Nije li Sedmi mesec početak poljoprivrednog ciklusa?

Odgovor: U Tori, sredina Sedmog meseca je zapravo kraj poljoprivrednog ciklusa, posebno kad je reč o žitaricama. U Izraelu, žitarice se seju u jesen, a žanju u proljeće. Novi poljoprivredni ciklus ne započinje sve dok se polja ne izoru. Orati se ne može prije nego što prve kiše dovoljno natope zemlju da bi plugovi mogli prolaziti kroz nju. U Izraelu, to može biti sredinom Sedmog meseca, no obično je to u Osmom mesecu ili kasnije. Tom logikom, Osmi mesec, a ne Sedmi, trebao bi se smatrati početkom godine.

¹ Zvi Cahn, *The Rise of the Karaite Sect*, New York 1937, strana 98–101. Cahnova centralna teza je da je odbijanje rabinskih vođa da iskorene vavilonski poganizam koji se infiltrirao u vavilonski judaizam dovelo do porasta karaitskog pokreta u ranom Srednjem vijeku. U tom smislu, Cahn daje detaljan popis raznih paganskih uticaja u rabinskom judaizmu.